

GARAMVÖLGYI BENCE

A közép-kelet-európai radikális, jobboldali pártok támogatottsága az etnikai- és nemzeti kisebbségek függvényében

(KONZULENS: DR. LÖFFLER TIBOR)

A radikalizmus kutatás szakirodalmában nincs egyetértés abban a tekintetben, hogy az európai radikális jobboldali pártok eltérő társadalmi támogatottsága milyen okokra vezethető vissza. A kutatók egy része politikai-intézményi szempontból vizsgálja a kérdést és egyebek mellett a választási rendszerek különbözőségére, a pártok egymáshoz való viszonyára vezeti vissza az országonként változó eredményeket. Sok más szerző társadalmi-gazdasági okokat lát a támogatottság hátterében, amelyek között elsősorban a magas munkanélküliségi rátát, illetve a rossz gazdasági helyzetet nevezik meg, de nem kevesen találnak párhuzamot a bevándorlás nagysága és az ilyen jellegű nyugat-európai pártok sikeressége között. Kelet-Európában azonban az immigráció mértéke meglehetősen csekély, így az itteni radikális pártok az őshonos etnikai- és nemzeti kisebbségekre építik ellenséggépüket.

A kutatás négy jelentősebb roma lakossággal rendelkező posztkommunista kelet-európai ország (Bulgária, Magyarország, Románia és Szlovákia) öt radikális jobboldali pártjának (ATAKA, Jobbik, PRIM, L'SNS, SNS) országgyűlési választásokon elért eredményein keresztül vizsgálja azok társadalmi támogatottságát. A választás azért ezekre az országokra esett, mivel a rendszerváltást követő két évtizedben olyan relatív sikeres radikális jobboldali pártok születtek meg a területeiken, amelyek ideológiáinak meghatározó részévé vált a kisebbségellenesség. A fő hipotézis szerint van kapcsolat a roma népesség és bizonyos nemzeti kisebbségek regionális számaránya és a szóban forgó pártok támogatottsága között. A gondolatmenet értelmében a kutatás középpontjába helyezett független változó, a roma népesség számaránya mellett még más társadalmi-gazdasági jellegű köztes változók, mint a nemzeti kisebbségek számaránya, a munkanélküliség mértéke, vagy az egy főre jutó GDP nagysága befolyásolják a kisebbségellenes retorikát folytató radikális pártok választásokon elért eredményeit. A szakirodalomban rendszerint országos szinten végeznek összehasonlításokat, a jelen kutatás azonban az országos szint alatti, kisebb közigazgatási egységek (megyék, krajok, oblasztok) szintjén vett adatokat használja fel, hiszen egyes országokon belül is jelentős eltérés mutatkozik a változók értékeit illetően. A statisztikai kutatás egyes nemzeti adatbázisokban mutakozó hiányosságok miatt, csak a 2000-től 2012-ig terjedő időszakból vett adatokat használja fel.

A kutatás eredményei alapján, csak részben látszódik beigazolódni a fő hipotézis. Az öt vizsgált párt közül csak a kettő legfiatalabb, a magyarországi Jobbik és a szlovákiai L'SNS társadalmi támogatottsága magasabb a romák által sűrűbben lakott régiókban. Ezek a pártokat továbbá az is összeköti, hogy azokban a régiókban erősebbek, ahol az egy főre jutó GDP az országos átlagnál alacsonyabb, illetve a munkanélküliségi ráta relatív magas. A két legrégebben alapított nemzeti, radikális jobboldali párt a szlovákiai SNS és a romániai PRIM éppen az etnikailag homogénebb közigazgatási egységekben tudott rendszerint az országos átlag feletti eredményt elérni. A második csoportba tartozó pártokat összeköti, hogy egy-két kivétellel a magyarok által sűrűbben lakott területeken meglehetősen rossz eredményeket értek el, az egy főre jutó GDP és a munkanélküliség mértéke azonban nem játszott közre sikereikben. Az ötödik vizsgált párt az ATAKA választási eredményei alapján sem az előbbi sem az utóbbi csoportba nem sorolható, mivel a választási sikerei és az adott régióban jelen lévő roma lakosság számaránya között, csak a magas munkanélküliségi rátával rendelkező területeken van pozitív kapcsolat. A második csoport pártjaihoz hasonlóan, azokban az alacsonyabb szintű közigazgatási egységekben, ahol a nemzeti kisebbség számaránya (jelen esetben törökök) kiemelkedő, a radikális jobboldali alakulat nem tudott jó eredményeket elérni. A kutatás összességében tehát, inkább nyújt egy rendszerezést a térségbeli radikális jobboldali pártokról és azt bizonyítja, hogy a csak bizonyos pártstratégiák esetén lehet beszélni kapcsolatáról a roma népesség számaránya és ezen pártok támogatottsága között.